

Briuselis, 2018 02 14
COM(2018) 66 final

**KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Europos infrastruktūros tinklų priemonės (EITP) laikotarpio vidurio vertinimas

{SWD(2018) 44 final}

ĮVADAS

Europos tvarus augimas ir konkurencingumas priklauso nuo efektyvaus junglumo tiek Europos viduje, tiek su kitomis pasaulio šalimis. Norint sukurti Europoje gerai tarpusavyje sujungtas, sąveikas ir efektyviai valdomas transporto, energetikos ir skaitmeninę infrastruktūras, reikia gebėti planuoti ir laikytis suderinto ilgalaikio ES lygmens požiūrio.

Europos infrastruktūros tinklų priemonė¹ (EITP) yra bendra centralizuotai valdoma transporto, energetikos ir telekomunikacijų infrastruktūros finansavimo programa, kuriai 2014–2020 m. numatytas 30,4 mlrd. EUR biudžetas. Ji buvo sukurta įgyvendinant ES pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategiją „Europa 2020“ ir ES tikslus „20-20-20“ energetikos ir klimato politikos srityje.

Vadovaujantis atitinkamiems sektoriams skirtomis gairėmis², iš EITP remiama transeuropinių tinklų (TEN)³ plėtra, siekiant pagerinti vidaus rinkos sanglaudą ir ES konkurencingumą pasaulinėje rinkoje. Pagrindinis EITP tikslas – skatinti įgyvendinti projektus, kuriais prisidedama prie TEN sukūrimo. Šis tikslas atsispindi trijų – transporto, energetikos ir telekomunikacijų – sektorių gairėse nustatytuose prioritetuose. Šia priemone sprendžiami rinkos nepakankamumo klausimai, daugiausia dėmesio skiriama projektams, kuriais kuriama didelė Europos pridėtinė vertė, ir padedama pritraukti daugiau privačiojo sektoriaus investicijų.

Kaip minėta Komunikate dėl strategijos „Europa 2020“ biudžeto⁴, Komisija nusprendė, kad „nors didžiąją dalį reikalingų investicijų gali ir turėtų skirti rinka, reikia spręsti rinkos nepakankamumo problemą: užpildyti tebesančias spragas, šalinti kliūtis ir užtikrinti tinkamas tarpvalstybines jungtis. Vis dėlto patirtis patvirtina, kad nacionaliniuose biudžetuose paprastai neteikiama pakankamai didelės reikšmės daugiašalėms, tarpvalstybinėms investicijoms, kurių reikia, kad bendroji rinka turėtų reikiamą infrastruktūrą. Tai dar vienas ES biudžeto teikiamos papildomos naudos pavyzdys. Tokio biudžeto lėšomis gali būti užtikrintas visos Europos interesus atitinkančių projektų, kuriuos įgyvendinant centrinė dalis gali būti sujungta su periferija visų labai, finansavimas. Todėl Komisija nusprendė pasiūlyti sukurti Europos infrastruktūros tinklų priemonę, kad paspartintų infrastruktūros, kurios reikia ES, plėtrą.“

Apskaičiuota, kad kai 2011 m. buvo pasiūlyta sukurti EITP, investicijų poreikis visuose trijuose sektoriuose siekė maždaug 970 mlrd. EUR. Tikėtasi, kad didžioji dalis šių investicijų bus gauta iš privačiojo sektoriaus, teikiant viešąją paramą nacionaliniu lygmeniu ar skatinant reguliavimo priemonėmis. Tačiau atlikus poveikio vertinimą⁵ nustatyta ir tai, kad „reikia spręsti rinkos nepakankamumo problemą: užpildyti tebesančias spragas, šalinti kliūtis ir užtikrinti tinkamas tarpvalstybines jungtis“.

1 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1316/2013.

2 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1315/2013 dėl Sąjungos transeuropinio transporto tinklo plėtros gairių, 2013 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 347/2013 dėl transeuropinės energetikos infrastruktūros gairių ir 2014 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 283/2014 dėl gairių dėl transeuropinių tinklų telekomunikacijų infrastruktūros srityje.

3 Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 170–174 straipsniai.

4 Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui: „Strategijos „Europa 2020“ biudžetas“, Europos Komisija, 2011 m. birželio 29 d.

5 Komisijos tarnybų darbinis dokumentas (KOM(2011) 665 galutinis), pridedamas prie Reglamento, kuriuo sukurama Europos infrastruktūros tinklų priemonė – Poveikio vertinimo santrauka.

Pagal EITP reglamentą⁶ Komisija ne vėliau kaip 2017 m. gruodžio 31 d. bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis ir paramos gavėjais turi pateikti Europos Parlamentui ir Tarybai EITP laikotarpio vidurio vertinimo ataskaitą⁷. Atliekant vertinimą nagrinėjami programos bendri rezultatai atsižvelgiant į bendruosius ir sektoriaus tikslus, taip pat lyginant juos su rezultatais, pasiektais vykdant nacionalinius arba ES veiksmus.

Išsamus įvertinimas pateikiamas prie šio komunikato pridedamame Komisijos tarnybų darbiname dokumente. Vadovaujantis Komisijos geresnio reglamentavimo gairėmis, vertinimas buvo atliktas pagal penkis kriterijus: veiksmingumą, efektyvumą, aktualumą, suderinamumą ir ES pridėtinę vertę. Išsamus vertinimas pagal šiuos kriterijus pateiktas Komisijos tarnybų darbiname dokumente, o šiame komunikate nurodytos pagrindinės šio proceso išvados.

1. PAGAL EUROPOS INFRASTRUKTŪROS TINKLŲ PRIEMONĘ REMIAMI PROJEKTAI, KURIEMS ES PARAMA YRA SVARBI

1.1. Vienijančių infrastruktūrų kūrimas

ES infrastruktūros politikai būdingi trys pagrindiniai aspektai:

- bendras ilgalaikis infrastruktūros plėtros planavimas, atsižvelgiant į jos geografinę aprėptį ir technines charakteristikas (taikant skirtingus metodus, pritaikytus kiekvienam sektoriui);
- reguliavimo priemonių rinkinys investicijoms skatinti;
- konkreti finansavimo priemonė, Europos infrastruktūros tinklų priemonė.

Iki šiol sukaupta EITP įgyvendinimo patirtis rodo stiprią teigiamą šių trijų aspektų sąveiką. Ilgalaikis planavimas reiškia, kad projektas gali būti parengtas valstybėse narėse, o galimybė gauti paramą investicijoms, kurios turi aiškų europinį aspektą, leidžia plėtoti labiau integruotus tinklus. Pavyzdžiui, transporto sektoriuje galimybė remti svarbias tarpvalstybines infrastruktūros dalis padeda plėtoti koridoriaus požiūrį valstybėse narėse, todėl nuosekliai planuojami nacionaliniai segmentai. Energetikos sektoriuje dinamiškas procesas, kurio metu kas dvejus metus nustatomas bendrų interesų projektų prioritetiniuose koridoriuose ir teminėse srityse sąrašas, užtikrina tiek ilgalaikį planavimą, tiek prisitaikymą prie būsimų poreikių. Telekomunikacijų sektoriuje EITP telekomunikacijų gairėse išvardijami esminiai komponentai ir konkrečių sektorių skaitmeninių paslaugų infrastruktūros, atitinkančios finansavimo reikalavimus.

Praėjus trejiems su puse metų nuo šios priemonės įgyvendinimo pradžios, EITP bendrai finansuojamų projektų pobūdis tiksliai atitinka ES siekius: i) didinti trijų sektorių junglumą Europos mastu ir ii) sutelkti **paramą Europos lygmens viešosioms gėrybėms**. EITP padedama įgyvendinti Komisijos prioritetus, susijusius su darbo vietų kūrimu, ekonomikos augimu ir investicijomis, vidaus rinka, energetikos sąjunga ir klimato kaita bei bendrąja skaitmenine rinka ir taip stiprinamas ES konkurencingumas pasaulio mastu. Be to, didelė dalis pagal EITP skiriamo ES finansavimo tenka transporto ir energetikos projektams, kuriais

⁶ 2013 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1316/2013 27 straipsnis.

⁷ Be to, šios ataskaitos paskirtis – informuoti Europos Parlamentą ir Tarybą apie Reglamento (ES) Nr. 283/2014 (Gairės dėl telekomunikacijų infrastruktūros) įgyvendinimo pažangą, ypač aspektais, reikalaujama pagal 8 straipsnio 7 ir 8 dalis.

reikšmingai prisidedama prie Europos ekonomikos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo, taigi padedama įgyvendinti Paryžiaus susitarime dėl klimato kaitos nustatytus ES išmetamųjų teršalų mažinimo tikslus.

Transporto sektoriuje pirmenybė buvo teikiama projektams, kuriais siekiama kurti arba tobulinti tarpvalstybines jungtis, baigti tiesti trūkstamas jungiamąsias linijas ir pašalinti pralaidumo kliūtis. Tai gali būti projektai, kurie turi įtakos fiziniams tinklo dalims, arba ES lygmens programos, kuriomis siekiama sukurti veiksmingas, sąveikias ir saugesnes eismo valdymo sistemas, skirtas skirtingoms transporto rūšims. EITP transporto sektoriuje siekiama, kad **tarpvalstybinės transporto infrastruktūros** finansavimas sudarytų 86 proc. šiuo metu transportui skiriamų lėšų (18,35 mlrd. EUR). Pavyzdžiai: „Fehmarn Belt“ (daugiarūšio vežimo tunelis tarp Danijos ir Vokietijos), projektas „Rail Baltica“, kuriuo gerinamos rytų–vakarų jungtys tarp Lenkijos, Lietuvos, Latvijos ir Estijos, ir Bendro Europos dangaus oro eismo valdymo mokslinių tyrimų (angl. SESAR) projektas. Galiausiai EITP konkrečiai prisidedama prie siekio sukurti bendrą Europos transporto erdvę įgyvendinimo.

Energetikos sektoriuje įgyvendinant EITP buvo šalinamos kliūtys geriau integruoti ES energetikos rinką stiprinant tarpvalstybines jungtis. Konkretūs tikslai – nutraukti energetinę izoliaciją ir pašalinti pralaidumo kliūtis. Vadovaujantis EITP energetikos sektoriuje iškeltais tikslais, remiami projektai, turintys reikšmingą išorinį poveikį. Tai leido padidinti energijos tiekimo saugumą valstybėse narėse, kuriose šis klausimas yra opiausias. Tai rodo tokie pavyzdžiai, kaip Lenkijos–Lietuvos jungiamasis dujotiekis, pirmasis dujotiekis tarp rytinio Baltijos jūros regiono ir žemyninės Europos, ir dujotiekis „Balticconnector“, pirmasis jungiamasis dujotiekis tarp Suomijos ir Estijos. Tvarumo buvo siekiama remiant novatoriškus elektros energetikos projektus bendrai finansuojant svarbius tyrimus ir darbus: 600 km ilgio povandeninę jungiamąją liniją tarp Airijos ir Prancūzijos, suslėgto oro energijos saugyklą Šiaurės Airijoje ir Slovėnijos ir Kroatijos pažangiųjų tinklų projektą.

Telekomunikacijų sektoriuje pirmenybė buvo teikiama transeuropinių skaitmeninių paslaugų diegimui, pasitelkiant pažangius techninius ir organizacinius sprendimus, išvardytus telekomunikacijų gairėse. Šios paslaugos apima pačias įvairiausias sritis – nuo elektroninio identifikavimo, kuriuo siekiama spręsti tarpvalstybinio nacionalinių elektroninio identifikavimo mechanizmų pripažinimo klausimą (e. tapatybė arba eID) ir kuris leidžia europiečiams lengvai naudotis internetu prieinamomis viešosiomis paslaugomis visoje Europoje, iki sąveikių sveikatos priežiūros paslaugų, kuriomis padedama užtikrinti priežiūros tęstinumą ir pacientų saugą piliečiams, norintiems gauti tarpvalstybines sveikatos priežiūros paslaugas, sudarant sąlygas valstybėms keistis su sveikata susijusiais duomenimis. Kadangi šios tarpvalstybinės paslaugos padeda gerinti kasdienį europiečių gyvenimą, skatindamos skaitmeninę įtrauktį ir junglumą, jos yra labai svarbios įgyvendinant bendrąją skaitmeninę rinką. Tačiau vertinant nustatyta, kad telekomunikacijų gairėmis apribojamos programos galimybės visapusiškai išnaudoti naujausius technologinės plėtros pokyčius ir įgyvendinti vėliau nustatytus naujuosius politinės darbotvarkės prioritetus. Plačiajuosčio ryšio srityje, atsižvelgiant į išteklių ribotumą, iki šiol parama yra sutelkta į: i) techninės paramos veiklą, kuri gali padėti įgyvendinti sudėtingomis verslo sąlygomis vykdomus projektus, ir ii) finansines priemones, turinčias didelių svėro poveikio galimybių.

1.2. Dėmesys ES pridėtinei vertei

Investicijos, reikalingos siekiant **junglumo tikslų, yra labai didelės visuose trijuose sektoriuose, kuriuos apima programa.** Transporto sektoriuje naujausi Komisijos vertinimai⁸, patvirtinti pagrindinio tinklo koridorių koordinatorių darbo planuose, rodo, kad investicijų į TEN-T pagrindinį tinklą poreikis vien tik iki 2030 m. sudarys 750 mlrd. EUR, o įskaitant investicijas į visuotinį tinklą ir kitas transporto investicijas, kaip antai į miestų transportą, skaitmeninimą ir priežiūrą, – maždaug triskart tiek⁹. Energetikos sektoriuje investicijų poreikis įgyvendinant projektus, kuriuos galima priskirti prie bendro intereso projektų, siekia 179 mlrd. EUR 2021–2030 m.¹⁰, o neabejotinai didžiausia šios sumos dalis tenka elektros energijos sektoriui. Skaičiuojama, kad telekomunikacijų sektoriuje reikia investuoti maždaug 500 mlrd. EUR, kad iki 2025 m. būtų pasiekti strateginiai gigabitinio junglumo tikslai, arba 155 mlrd. EUR daugiau, nei būtų galima tikėtis remiantis dabartinėmis investicijų tendencijomis¹¹. Tačiau šie skaičiavimai neapima tolesnių investicijų, reikalingų tarpvalstybinių skaitmeninių paslaugų infrastruktūrų diegimui užbaigti.

Be to, **vis dar esama rinkos nepakankamumo**, kiek tai susiję su projektais, kuriais siekiama TEN politikos tikslų. Pavyzdžiui, nepakankamumas gali atsirasti, kai išlaidos patiriamos nacionaliniu ir (arba) vietos lygmeniu, o nauda pasireiškia Europos mastu arba kai projektų, kuriuose dalyvauja kelios valstybės narės, sąnaudos ir nauda joms paskirstomos neproporcingai. Tai paprastai būdinga tarpvalstybiniam projektams ir visos ES technologinių sistemų diegimui, kai paprastai vien rinkos arba nacionalinio biudžeto finansavimo nepakanka.

Energetikos sektoriuje prie šios kategorijos priskiriami projektai, kuriems trūksta komercinio gyvybingumo, nes jie turi išorinį poveikį, tokį kaip energijos tiekimo saugumo užtikrinimas regione arba ypač novatoriškų sprendimų kūrimas.

Nuo pat **EITP** sukūrimo ją įgyvendinant **didžiausias dėmesys skiriamas ES pridėtinės vertės kūrimui**¹² plėtojant transporto, energetikos ir telekomunikacijų junglumą ne tik dėl to, kokios rūšies Europos masto viešąsias gėrybes ši priemonė apima, bet ir dėl to, kad ji orientuota į nacionalinio, regioninio ar vietos lygmens projektus, kurie nebūtų įgyvendinti be ES paramos. Kalbant konkrečiau, EITP teikiama ES pridėtinę vertę lemia jos pajėgumas:

- nukreipti viešąjį ir privatųjį finansavimą ES politikos tikslams įgyvendinti;
- pritraukti svarbių investicijų, kai išlaidos padengiamos nacionaliniu ir (arba) vietos lygmeniu, o nauda gaunama Europos mastu;
- paspartinti perėjimą prie mažataršės ir skaitmeninės visuomenės.

Transporto sektoriuje įgyvendinant EITP sukurta aiški pridėtinė vertė, visų pirma baigiant kurti TEN-T pagrindinį tinklą iki 2030 m. ir įgyvendinant mažataršio judumo siekį. Be Europos viešojo finansavimo teikiant dotacijas pagal EITP nebūtų buvę įmanoma pradėti

⁸ Duomenys pateikiami remiantis pagrindinio tinklo koridorių tyrimais, kuriuos atliko išorės rangovai, teikiantys paramą pagrindinio tinklo koridorių koordinatoriams.

⁹ Tikimasi, kad pagrindinio tinklo koridorių mastu investicijomis būtų paskatinta sukurti maždaug 4,5 trilijono EUR BVP ir atitinkamai sutelkti maždaug 13 mln. darbo vietų per metus, o išmetamo CO₂ kiekį 2015–2030 m. sumažinti maždaug 7 mln. tonų.

¹⁰ Remiantis tyrimu „Investicijų poreikiai transeuropinėje energetikos infrastruktūroje iki 2030 m. ir vėliau“, Ecofys, 2017 m. liepos mėn.

¹¹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Junglumas – bendrosios skaitmeninės rinkos pagrindas. Kelias į Europos gigabitinę visuomenę“, COM(2016) 587 final, p. 8.

¹² Europos finansų pridėtinės vertės vertinimo kriterijai buvo nustatyti Diskusijoms skirtame dokumente dėl ES finansų ateities (COM(2017) 358, 2017 m. birželio 28 d.).

įgyvendinti kai kurių geležinkelių ir vidaus vandenų kelių infrastruktūros projektų, kuriems reikalingos ilgalaikės investicijos (gyvavimo ciklas 30–50 metų). Tai pasakytina apie tunelio projektą „Brenner Base“, kurį įgyvendinus ES bus pašalinta pagrindinė geležinkelio transporto kliūtis tarp Austrijos ir Italijos. Pagal EITP yra teikiamos garantijos ir kartais taip pat užtikrinami papildomi finansavimo šaltiniai, ypač iš bankų sektoriaus ir privačių investuotojų. Be to, įgyvendinant Europos pavyzdines programas, pavyzdžiui, Europos geležinkelių eismo valdymo sistemą (angl. ERTMS), buvo reikalingas suderintas visų suinteresuotųjų šalių visose šalyse teikiamų investicijų įgyvendinimas, kad būtų pasiekta nauda našumo, sąveikumo ir saugos požiūriu. EITP parama teikiant dotacijas ir remiant programas, pvz., gebėjimų stiprinimą valstybių narių administracijose, sudarė sąlygas tokiam koordinavimui.

Energetikos sektoriuje EITP yra viena pagrindinių priemonių, kuriomis remiamas tarpvalstybinis bendradarbiavimas ir kuriama masto ekonomija. Jai tenka ir pagrindinis vaidmuo remiant tarpvalstybinę energetikos infrastruktūrą, nes bendro intereso projektai turi būti naudingi mažiausiai dviem valstybėms narėms. EITP yra svarbi paskata, padedanti sutelkti projektų rengėjus, nacionalines reguliavimo institucijas ir vyriausybių atstovus siekiant spręsti klausimus, kad būtų galima įgyvendinti tarpvalstybinius infrastruktūros projektus. Šios priemonės dotacijų komponentas skatina šalis bendradarbiauti plėtojant energetikos tinklų sujungimo bendro intereso projektus, kurių priešingu atveju nebūtų įmanoma įgyvendinti. Tai ypač pasakytina apie tarpvalstybinius projektus, vykdomus šalyse, kuriose mažiau gyventojų, ar nutolusiose vietovėse, kur reikėtų žymiai padidinti tarifus investicijų poreikiams patenkinti. Lenkijos–Lietuvos jungiamasis dujotiekis – vienas svarbiausių projekto, kuris negalėjo būti finansuojamas vien nacionaliniu lygmeniu, pavyzdžių.

Telekomunikacijų sektoriuje EITP palengvino koordinavimą tarp valstybių narių rengiant standartus ir sudarant sąlygas tarpusavyje sujungtoms tarpvalstybinėms paslaugoms teikti. Nors valstybės narės sukūrė sprendimus, leidžiančius viešąsias paslaugas teikti internetu, jų nauda apsiriboja nacionalinėmis sienomis. EITP atliko svarbų vaidmenį padedant šiais sprendimais pasiekti geresnių rezultatų užtikrinant jų tarpusavio sąveiką ir teikiant naudą piliečiams, įmonėms ir viešojo administravimo institucijoms visoje Europoje. Be to, kai kuriais atvejais, pavyzdžiui, elektroninio keitimosi informacija apie socialinę apsaugą srityje, kai valstybės narės turi teisinę prievolę užtikrinti tarpvalstybinę ryšį tarp nacionalinių socialinės apsaugos institucijų, EITP atliko svarbų vaidmenį siekiant geriau apsaugoti judžių piliečių socialinės apsaugos teises ir padedant valstybėms narėms sparčiau užtikrinti reikalavimų laikymąsi. Kitose srityse, pvz., kibernetinio saugumo, kuriose tarpvalstybinei sąveikai netaikoma teisinė prievolė, EITP leido sukurti savanorišką bendradarbiavimo platformą, kuria stiprinamas pasirengimas kibernetinėms atakoms ir reagavimas į jas pateikiant ES masto sprendimą dėl grėsmių, kurios nepaiso nacionalinių sienų. Remiantis konsultacijų su suinteresuotosiomis šalimis rezultatais, nesant EITP kai kurių skaitmeninių paslaugų infrastruktūrų diegimas būtų buvęs smarkiai uždelstas ar jo netgi galėjo būti atsisakyta. Be to, pagrindiniai EITP finansuojami sprendimai (vadinamieji esminiai komponentai) sukuria masto ekonomiją, nes yra daug kartų panaudojami teikiant

sudėtingesnes skaitmenines paslaugas, taip pat ir neaprėpiamas EITP, tokiose srityse kaip žemės ūkis, aplinka ir švietimas¹³.

Galiausiai ES masto veiksmai (įskaitant bendradarbiavimą reguliavimo srityje) leidžia EITP **pašalinti valstybių narių keitimosi informacija ir bendradarbiavimo trūkumus**, kurie gali trukdyti įgyvendinti tokius sudėtingus, bet gyvybiškai svarbius projektus.

2. PAGAL EUROPOS INFRASTRUKTŪROS TINKLŲ PRIEMONĘ ES PARAMA TEIKIAMA VEIKSMINGAI IR NUOSEKLIAI

2.1. Dotacijų panaudojimas efektyviausiu būdu

Daugiausia pagal EITP teikiamų lėšų (90 proc.) skiriama dotacijų forma. Toks būdas yra tinkamas, nes **didžioji dalis pagal EITP skiriamo finansavimo susijusi su regiono ir ES mastu naudingais projektais, nepakankamai finansuojamais nacionalinėmis ar rinkos lėšomis**.

Transporto sektoriuje tai pasakytina apie daugelį tarpvalstybinių transeuropinio tinklo projektų ir „horizontaliuosius“ prioritetus, visų pirma eismo valdymo sistemas, tokias kaip ERTMS geležinkelių srityje, SESAR aviacijos srityje, intelektines transporto sistemas kelių transporto srityje, taip pat alternatyviuosius degalus. Tai taip pat pasakytina apie projektus, kurių nauda dar negali būti įsisavinta. Šis sektorius pasižymi labai didele ES dotacijų paklausa dėl labai didelio paraiškų pertekliaus¹⁴ pagal kvietimus teikti pasiūlymus, o turimų lėšų nuolat trūksta sektoriaus poreikiams patenkinti.

Energetikos sektoriuje vis dar esama pralaidumo kliūčių ir reikia naujų jungiamųjų linijų, kad būtų galima visiškai integruoti rinką, užtikrinti energijos tiekimo saugumą ir sudaryti sąlygas ES optimaliai panaudoti savo atsinaujinančiuosius energijos išteklius ir taip išvengti tiekimo ribojimo. Dotacijos laikomos tinkamiausia projektų, kurių didelė išorinė nauda pranoksta nacionaliniu mastu nustatomus tarifus, kaip antai energijos tiekimo saugumas, technologinės naujovės ir valstybių narių tarpusavio solidarumas, rėmimo priemone.

Telekomunikacijų sektoriuje visos skaitmeninių paslaugų infrastruktūros yra dviejų lygmenų: pagrindinė paslaugų platforma, suprojektuota kaip centrinis sistemos telktuvas, užtikrinantis sąveiką, ir bendrosios paslaugos, kurios veikia kaip tinklų sietuvai, jungiantys nacionalinius sprendimus su pagrindine paslaugų platforma. Dotacijos naudojamos bendrųjų paslaugų diegimui remti, o viešieji pirkimai naudojami pagrindinėms paslaugų platformoms kurti ir valdyti. Tai pagrindžiama poreikiu valstybėse narėse spręsti nepakankamų investicijų į suderintus visos Europos paslaugų integravimo sprendimus problemą.

2011 m. Komisijos pasiūlyme dėl EITP buvo numatytas bendras 50 mlrd. EUR biudžetas (31,7 mlrd. EUR transporto sektoriui, 9,1 mlrd. EUR energetikos sektoriui ir 9,2 mlrd. EUR telekomunikacijų sektoriui). Derybų etape ir vėlesnių derybų dėl Europos strateginių investicijų fondo (ESIF) metu bendras finansavimas buvo sumažintas iki 30,44 mlrd. EUR. Labiausiai sumažintas finansavimas telekomunikacijų sektoriuje (numatytos lėšos sumažintos

¹³ Informacija, pateikta EITP telekomunikacijų sektoriaus suvestinėje:

<https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/Reuse+by+domains>.

¹⁴ Bendra prašomų lėšų suma reikalavimus atitinkančioms paraiškoms finansuoti, palyginti su preliminariu kvietimo biudžetu.

8 mlrd. EUR, o galutinė paskirstytų lėšų suma siekė 1,04 mlrd. EUR). Tam, kad būtų galima baigti kurti TEN, kaip nustatyta ES politikos prioritetuose, vis dar reikia milžiniškų investicijų, kurių dalis priklausys nuo tolesnės ES paramos. Šiuo metu EITP dydis leidžia spręsti tik kai kuriuos nustatytus rinkos nepakankamumo klausimus (pvz., mažinti finansavimo atotrūkį naudojant ES paramą) visuose trijuose sektoriuose. Todėl **yra galimybė dar paskatinti viešąsias ir privačiąsias investicijas, jei būtų skirta papildomų ES biudžeto lėšų siekiant išspręsti daugiau rinkos nepakankamumo problemų.**

EITP atrankos procesas užtikrina, kad dotacijų finansavimas būtų koreguojamas pagal sektorių ir investicijų kategoriją, atsižvelgiant į atskirų projektų finansavimo spragas. Transporto sektoriuje parama svyravo nuo 85 proc. sanglaudos paketo bendro finansavimo normos iki maksimalios bendro finansavimo normos, kuri siekia nuo 10 proc. iki 50 proc. priklausomai nuo prioriteto ir veiksmo pobūdžio. Energetikos sektoriuje finansavimo normos gali būti koreguojamos iki 50 proc., o išskirtiniais atvejais – padidintos iki ne daugiau kaip 75 proc. Tačiau tai įmanoma tik tuo atveju, jei siūlomais veiksmais užtikrinamas didelis energijos tiekimo saugumas regione ar visoje ES, stiprinamas solidarumas arba pateikiami labai novatoriški sprendimai. Telekomunikacijų sektoriuje pagrindinės paslaugų platformos paprastai finansuojamos per viešuosius pirkimus, o bendrosios paslaugos finansuojamos dotacijomis taikant bendro finansavimo normą, sudarančią iki 75 proc. reikalavimus atitinkančių išlaidų. Konkurencinis kvietimų pobūdis ir taikomas vertinimo ir atrankos mechanizmas reiškia, kad projektai, kurių rengėjai negali įrodyti būtinybės gauti finansinę pagalbą dotacijų forma, gali būti atmesti. Tokių projektų rengėjams paliekama teisė svarstyti, ar pasinaudoti atitinkamai ESIF arba EITP finansinių priemonių galimybėmis.

Kalbant apie politinę priemonę su konkrečiais sektoriniais tikslais ir atsižvelgiant į tai, kad pagal EITP įgyvendinami sudėtingi projektai, kuriems būdingas tarpvalstybinės ar visos ES sąveikos aspektas, **tiesioginis valdymas** veiksmingai užtikrina spartų lėšų paskirstymą ir labai patikimą biudžeto vykdymą. Projektų įgyvendinimą atidžiai stebi Inovacijų ir tinklų programų vykdomoji įstaiga (INEA), kad užtikrintų tinkamą ES lėšų panaudojimą. EITP biudžetas yra optimizuotas dėl INEA gebėjimo greitai prisitaikyti tvarkant pagal tam tikrus veiksmus nepanaudotas ir perskirstytas lėšas ir panaudoti jas naujiems veiksams finansuoti. Pavyzdžiui, maždaug 600 mln. EUR buvo pakartotinai investuota 2016 m. į transporto sektorių, tais pačiais metais 120 mln. EUR buvo pasiūlyta investuoti į naują pavyzdinį projektą skaitmeniniame sektoriuje, „WIFI4EU“.

2.2. Novatoriškas finansinių priemonių naudojimas ir derinimas

Įgyvendinant pajamas generuojančius projektus EITP parama gali būti teikiama finansinių priemonių forma. EITP finansinių priemonių biudžetas gali būti naudojamas teikiant įvairius produktus, tokius kaip garantijos arba iš ES kapitalo užtikrinta pirmaeilė skola. Taigi šios priemonės padeda optimizuoti viešųjų lėšų naudojimą. Pavyzdžiui, šie projektai apima pajėgumų išplėtimą uostuose, geležinkelių jungčių su oro uostais sukūrimą ir alternatyvių degalų infrastruktūros plėtrą transporto sektoriuje, taip pat subordinuotąsias paskolas arba garantijas konkrečioms perdavimo projektams energetikos sektoriuje įgyvendinti.

Tačiau visuose trijuose sektoriuose finansinės priemonės nebuvo panaudotos laukiamu mastu. Pagal EITP skolos priemonę (EITP SP), pagrįstą patirtimi, įgyta taikant transeuropinių

transporto tinklų projektų paskolų garantijų priemonę (angl. LGTT) ir įgyvendinant bandomąjį projektų obligacijų iniciatyvos (angl. PBI) etapą, buvo pirmą kartą panaudotos finansinės priemonės, tačiau įsteigus ESIF pasireiškė pakeitimo poveikis. Tikimasi, kad EITP finansinės priemonės bus aktyviau naudojamos antrojoje programos pusėje¹⁵, užtikrinus su EITP susijusių finansinių priemonių ir ESIF tarpusavio papildomumą po to, kai EITP SP iniciatyvinis komitetas paskelbs kvietimą dėl konkrečių gairių rengimo veiksmingam abiejų iniciatyvų tarpusavio papildomumui užtikrinti.

Energetikos sektoriuje EITP SP nebuvo naudojama dėl keleto veiksnių. Vienas iš jų yra trumpas finansiškai naudingų ir EITP reikalavimus atitinkančių projektų rengimo terminas, galiojęs tuo metu, kai pradėjo veikti EITP SP. Projektų rengėjams taip pat jau yra prieinamos konkurencingos skolos ir nuosavo kapitalo priemonių pasirinkimo galimybės dėl jų taikomo patikimo reguliuojamoje veikloje naudojamo turto modelio, skirto projektams finansuoti. Nepaisant to, dėl Europos investicijų banko ir Komisijos bendrai vykdomos projektų stebėsenos keli bendro intereso projektai gavo finansavimą per minėtą banką.

Be to, šiuo metu kuriama nuosavo kapitalo priemonė. Telekomunikacijų sektoriuje plačiajuosčio ryšio diegimo projektų padėtis labai įvairi ir reikalauja daugybės priemonių, skirtų konkrečiai vietai būdingiems uždaviniams spręsti. Kadangi skolos priemonės gali būti pritaikytos stambesnių subjektų inicijuotiems komerciniams verslui patraukliams diegimo veiksams finansuoti, reikalingos nuosavo kapitalo priemonės esamoms finansavimo spragoms pašalinti remiant projektus, susijusius su rizikingesniu, ilgesnio laikotarpio verslu. Tikimasi, kad šį vaidmenį atliks Europos infrastruktūros tinklų plačiajuosčio ryšio fondas (CEBF), kuris turėtų pradėti veikti 2018 m. pirmąjį pusmetį.

2017 m. vasario mėn. EITP transporto sektoriuje buvo paskelbtas kvietimas dėl derinimo. Kvietimas, kuriuo remiantis EITP dotacijos derinamos su rinkos finansavimu, visų pirma su ESIF taikomomis finansinėmis priemonėmis, yra skirtas dviejų paramos schemų tarpusavio papildomumui stiprinti, kartu pritraukiant lėšas iš kitų finansavimo šaltinių, būtent EFSI, privačių investuotojų ar nacionalinių skatinamojo finansavimo bankų. Šis būdas anksčiau buvo sėkmingai taikomas transporto sektoriuje pagal EITP remiantis *ad hoc* principu keliais atvejais, pvz., Dublino uoste ir Kalė uoste. Atsižvelgiant į 2,2 mlrd. EUR finansavimą, kurio prašoma kvietime su preliminariu 1 mlrd. EUR biudžetu, pirmoji su tuo susijusi patirtis buvo labai teigiama.

2.3. Sinergijos ir suderinamumo stiprinimas, prieigos paprastinimas

Sinergija

Pirmą kartą EITP buvo pritaikyta transporto, energetikos ir telekomunikacijų sektoriuose pagal bendrą finansavimo sistemą, kurią centralizuotai valdo Komisija.

Programų lygmeniu šis požiūris sudaro sąlygas gauti masto ekonomiją, kai dotacijų valdymas perduodamas **vienai vykdomajai įstaigai (Inovacijų tinklų programų vykdomoji įstaiga, INEA)** ir nustatomos bendros procedūros visiems trimis sektoriams (Įstaigos vykdomas suderintas įgyvendinimas, bendros EITP finansinėms priemonėms skirtos darbo programos,

¹⁵ Pavyzdžiui, naudojantis Europos infrastruktūros tinklų plačiajuosčio ryšio fondu (EITP investicijos sudarys 100 mln. EUR).

bendras EITP koordinavimo komitetas, kurį sudaro visų valstybių narių atstovai, pagal bendrąjį modelį sudaromi susitarimai dėl dotacijų skyrimo).

Projektų lygmeniu EITP iki šiol nepavyko pasiekti trijų sektorių sinergijos, nepaisant reglamento konstatuojamosiose dalyse minėtų lūkesčių. Tai visų pirma lemia skirtingi sektorinės politikos tikslai ir teisinės ir (arba) biudžetinės sistemos lankstumo stoka projektų tinkamumo ir išlaidų tinkamumo finansuoti atžvilgiu. Dėl šios priežasties 2016 m. paskelbtas 40 mln. EUR vertės daugiasektorinis (skirtas transporto ir energetikos sektoriams) bandomasis kvietimas teikti pasiūlymus dėl tyrimų neatitiko lūkesčių dėl atrinktų projektų skaičiaus (7) ir biudžeto asignavimų (24 mln. EUR).

Nepaisant to, atrodo tikslinga išlaikyti šiuos tris sektorius kartu, atsižvelgiant į jų **bendrus tikslus ir uždavinius**. Suinteresuotųjų šalių, su kuriomis konsultuotasi vertinimo metu, nuomone, šie uždaviniai apima ir infrastruktūros tinklų sudėtingumą, kurį lemia skirtingos nacionalinės sistemos, jų tarpusavio sujungimo poreikius, taip pat poreikį užtikrinti sąveiką, kartu nuolat prisitaikant prie rinkos ir technologijų pokyčių. Trijų sektorių, kuriems taikoma EITP, sinergijos pavyzdžių daugėja, nes ją skatina naujausios inovacijos ir tai, kad sinergijos savaime esama kiekviename sektoriuje arba ji yra susijusi su svarbiais prioritetais, pvz., su kibernetiniu saugumu. Pavyzdžiai yra sąveikūs, susietasis ir automatizuotas judumas, alternatyviųjų degalų infrastruktūra automobiliams, autobusams ir laivams, tinklų modernizavimas ir 5G ryšio diegimas lygiagrečiai su transporto tinklu. Sudarius sąlygas toliau įgyvendinti tokius projektus toliau didės našumas.

Papildomumas

Įsitikinta, kad EITP papildo programą „Horizontas 2020“, Europos struktūrinius ir investicinius fondus (ESI fondus) ir ESIF.

Įgyvendinant programą „**Horizontas 2020**“ finansuojami ankstyvieji inovacijų diegimo grandinės etapai, o pagal EITP galima diegti technologijas visoje infrastruktūroje.

Tiek EITP, tiek **ESI fondai** padeda siekti TEN tikslų. Nors pagal ESI fondus finansinė parama daugiausia skiriama mažiau išsivysčiusiems regionams ir penkiolikai valstybių narių, kurios gali naudotis Sanglaudos fondo parama, įgyvendinant EITP daugiausia dėmesio skiriama ES integracijai diegiant tarpvalstybines jungtis ir tiesiant jungiamąsias linijas, šalinant pralaidumo kliūtis ir vykdant sąveikumo projektus. Transporto srityje iš EITP ir ESI fondų finansuojamos sritys iš dalies sutampa, kiek tai susiję su geležinkelio objektais, esančiais pagrindiniame TEN-T tinkle, o iš ESI fondų taip pat finansuojami projektai, kurie nėra tinkami finansuoti pagal EITP (pavyzdžiui, kelių projektai ir visuotinio tinklo projektai). Energetikos sektoriuje ESI fondai daugiausia dėmesio skiria pažangiesiems paskirstymo tinklams vietos ir (arba) regioniniu lygmeniu, o EITP remia perdavimo infrastruktūrą. Telekomunikacijų sektoriuje ESI fondai yra orientuoti į nacionalinių skaitmeninių paslaugų plėtrą, o pagal EITP užtikrinamas kai kurių specifinių ir nacionaliniu lygmeniu sukurtų skaitmeninių paslaugų sąveikumas tarpvalstybiniu mastu.

Pirmą kartą **sanglaudos biudžeto** dalis (transporto sektoriui skirta 11,3 mlrd. EUR parama) buvo vykdoma tiesioginio valdymo būdu pagal EITP sistemą. Tai labai pasiteisino, o visas paketas buvo paskirstytas per pirmąjį programos įgyvendinimo etapą, beveik vien tik tvarioms

transporto rūšims. Prie šios sėkmės prisidėjo tikslinė techninė pagalba, mažesnės valstybių narių administracinės išlaidos ir aiškūs finansavimo prioritetai.

Kalbant apie **ESIF**, EITP veikė kaip ESIF paskata, nes keletas projektų, inicijuotų pagal EITP SP, buvo įtraukti į projektų rengimą pagal ESIF. Tai buvo projektas „Grand Contournement Ouest de Strasbourg“ (A355), greitkelio projektas „A6 Wiesloch“, jungiamojo dujotiekio projektas „Transgaz BRUA“ (Bulgarija–Rumunija–Vengrija–Austrija) ir Italijos–Prancūzijos elektros jungiamoji linija. Be to, projektai, parengti naudojant EITP paramą arba iš dalies paremti EITP dotacijomis darbams, pradėti finansuoti ir iš ESIF. Tačiau, kaip jau buvo aptarta anksčiau, ESIF turėjo pakeitimo poveikį EITP finansinėms priemonėms.

Nors tikėtasi, kad EITP padidins plačiajuosčio ryšio projektų įsiskolinimų finansavimo galimybes, šiuo metu pakankamai lėšų tam skiriama iš ESIF. Todėl ketinama sutelkti dėmesį į paramą plačiajuosčio ryšio projektams didinant nuosavą ir kvazinuosavą kapitalą. Kaip nurodyta pirmiau, tikimasi, kad CEBF papildys esamas priemones (t. y. skolų pagrindu teikiamą ESIF paramą, skirtą komerciniams verslui patraukliems diegimo veiksmams finansuoti, ir ESI fondų dotacijas į visuomenę orientuotiems diegimo veiksmams remti). EITP suteikiamą riziką amortizuojančio kapitalo įnašą, skirtą nuosavo kapitalo didinimo paramai gauti, papildys mažesnės rizikos ESIF dalis ir rinkos dalis, kurią sudaro Nacionalinis skatinamojo finansavimo bankas ir privačiojo sektoriaus akcijos (daugialygmenė fondų struktūra). Papildomas atotrūkis tampa vis akivaizdesnis, tačiau nei ESIF, nei CEBF ar ESI fondai šios problemos neišsprendė, ypač kalbant apie projektus ties komercinio gyvybingumo riba (net ilguoju laikotarpiu). Plačiajuosčio ryšio srityje šis atotrūkis galėtų būti mažinamas taikant struktūrizuotą derinimo priemonę, jungiančią tiek viešąsias dotacijas, tiek finansinę paramą su privačiomis investicijomis.

Supaprastinimas

Paraiškų teikimo proceso patobulinimai leido naudos gavėjams ir Komisijai naudotis paprastesnėmis ir spartesnėmis procedūromis. Tokių patobulinimų pavyzdžiai – elektroninių priemonių, skirtų mainams su naudos gavėjais, įdiegimas ir Komisijos priimamų sprendimų dėl dotacijų skyrimo pakeitimas dotacijų sutartimis, kurių pasirašymas buvo perduotas INEA direktoriui. Manoma, kad naudos gavėjų administracinės išlaidos iš esmės yra proporcingos teikiamai finansinei paramai. Vertinimo rezultatai rodo, kad teisiniai ir administraciniai veiksmų tvirtinimo ir įgyvendinimo reikalavimai gali lemti neproporcingas išlaidas vykdant mažesnius veiksmus, kuriems būtų galima geriau pritaikyti supaprastintas paramos formas. Tai ypač pasakytina apie telekomunikacijų sektorių, kuriame dotacijų vidurkis siekė vos 1 mln. EUR. Be to, vėlgi kalbant apie telekomunikacijų sektorių, metinių darbo programų priėmimas neleidžia planuoti ilgalaikio veiksmų finansavimo ir sukuria administracinę našą, susijusią su programos valdymu.

3. PAGAL EUROPOS INFRASTRUKTŪROS TINKLŲ PRIEMONĘ SĖKMINGAI SIEKIAMA REZULTATŲ

3.1. Parama siekiant sektorinės politikos tikslų

EITP yra orientuota į šiuos ilgalaikius ES politikos tikslus:

- **Transportas:** iki 2030 m. sukurti TEN-T pagrindinį tinklą, įskaitant SESAR ir ERTMS įdiegimą, ir užtikrinti perėjimą prie švaraus, konkurencingo ir sąveikiojo judumo, įskaitant ES alternatyviųjų degalų įkrovimo infrastruktūros pagrindą, kuris turi būti sukurtas iki 2025 m.; siekti pažangos iki 2050 m. sukurti TEN-T visuotinį tinklą.
- **Energetika:** iki 2030 m. sukurti TEN-E prioritetinius koridorius ir suderinti temines sritis su priemonių paketu „švari energija visiems europiečiams“ ir ilgalaikiais priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslais: modernizuoti ir skaitmeninti tinklus, pasiekti 2030 m. jungiamųjų linijų pralaidumo tikslinius rodiklius (įskaitant rodiklius periferinėse valstybėse narėse), plėsti jėgainių tinklus jūroje ir užtikrinti energijos tiekimo saugumą, be kita ko, atliekant sinchronizavimą.
- **Skaitmeninis sektorius:** iki 2030 m. užtikrinti kuo didesnę bendrosios skaitmeninės rinkos naudą visiems piliečiams ir įmonėms, iki 2025 m. sukuriant visiško kibernetinio saugumo gigabitinę visuomenę, pasirengti užtikrinti terabitinės spartos ryšį iki 2030 m. ir duomenų ir skaitmeninių paslaugų infrastruktūros plėtrą ES mastu, padedant įgyvendinti pagrindinių viešojo intereso sričių, nuo sveikatos priežiūros iki judumo ir viešojo administravimo institucijų, skaitmeninę pertvarką.

Kadangi programa yra ankstyvuosiuose įgyvendinimo etapuose, turima tik ribotų duomenų apie faktinius pajėgumus ir rezultatus. Todėl vertinimo metu dažnai buvo neįmanoma įvertinti pažangos siekiant sektorinės politikos tikslų. Tačiau beveik visos suinteresuotosios šalys, atsakiusios į techninės apklausos klausimus, bent iš dalies mano, kad EITP leis veiksmingai įgyvendinti modernių ir našių transeuropinių transporto, energetikos ir telekomunikacijų tinklų plėtrą (atitinkamai 99 proc., 97 proc. ir 96 proc., o 33 proc., 38 proc. ir 21 proc. visiškai sutinka).

Didžioji dalis EITP **transporto** paketo buvo skirta trūkstantoms jungtims sukurti ir su TEN-T pagrindinio tinklo projektų įgyvendinimu susijusioms pralaidumo kliūtims šalinti (sukuriant naują infrastruktūrą arba iš esmės modernizuojant ir atnaujinant esamą infrastruktūrą).

Energetikos sektoriuje EITP skiriamomis dotacijomis efektyviai padedama didinti energijos tiekimo saugumą, panaikinti energetinę izoliaciją, šalinti energetikos silpnąsias grandis, sukurti energijos vidaus rinką ir stiprinti atsinaujinančiosios energijos integravimą į tinklą. Pagrindinių EITP energetikos projektų pavyzdžiai yra pirmasis Suomijos–Estijos jungiamasis „Balticconnector“ ir Lenkijos–Lietuvos jungiamasis dujotiekis; šie projektai leis šioms valstybėms narėms įvairinti savo dujų tiekimo šaltinius ir maršrutus ir taip apsaugoti nuo galimų tiekimo sutrikimų ateityje.

Matyti, kad **telekomunikacijų sektoriuje** skaitmeninių paslaugų infrastruktūroms diegti skiriama EITP parama leidžia viešojo administravimo institucijoms, piliečiams ir įmonėms pasinaudoti labiau visapusiškomis ir veiksmingesnėmis tarpvalstybinėmis interneto paslaugomis, taip padedant didinti privačiojo ir viešojo sektoriaus subjektų konkurencingumą. Pavyzdžiai visų pirma yra bendradarbiavimo mechanizmų sukūrimas ir pajėgumų didinimas siekiant reaguoti į kibernetines grėsmes, galimybė įmonėms lengviau dalyvauti nacionalinėse viešųjų pirkimų procedūrose kitose ES valstybėse narėse, sąskaitų faktūrų išrašymo procedūrų supaprastinimas ir e. tapatybės ir e. parašo tarpvalstybinis pripažinimas ir įteisinimas. EITP taip pat padeda pašalinti pralaidumo kliūtis, trukdančias baigti kurti bendrąją skaitmeninę

rinką, nors dėl riboto biudžeto iki šiol buvo galima tik iš dalies patenkinti sektoriaus poreikius.

Trijuose sektoriuose, kuriems taikoma EITP, ši priemonė padeda: i) diegti naujas eismo valdymo ir saugos sistemas ES mastu (pvz., SESAR aviacijos srityje, ERTMS geležinkelių srityje, intelektines transporto sistemas kelių transporto srityje); ii) diegti didelio našumo elektros energijos linijas ir tarpvalstybinius pažangiuosius tinklus energetikos sektoriuje ir iii) plėtoti tarpusavyje sujungtas skaitmenines paslaugas (pvz., e. sveikatos, kibernetinio saugumo, e. pirkimų, e. tapatybės ir e. parašo).

3.2. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo skatinimas

Įgyvendinant EITP remiamos investicijos į modernius ir našius tinklus visoje ES, būtinos siekiant sukurti sąlygas konkurencingai ekonomikai. Nuo 2014 m. pagal ją buvo **investuota 25 mlrd. EUR, o bendros ES investicijos į infrastruktūrą siekia apie 50 mlrd. EUR.**

EITP išlaidos transportui ir energetikai yra pagrindinis veiksnys, padedantis siekti ES tikslo, kad bent 20 proc. bendro ES biudžeto būtų skiriama su klimato politika susijusioms išlaidoms¹⁶. Gerai integruoti energetikos ir transporto tinklai ir skatinimas naudoti mažo anglies dioksido kiekio transporto rūšis padeda valdyti priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo išlaidas. Nors šio laikotarpio vidurio vertinimo etape nėra galimybės tiksliai išmatuoti, kokį poveikį pagal EITP remiami veiksmai turi konkrečių rodiklių įgyvendinimui, šios priemonės poveikio analizė buvo atlikta vykdant 2014–2020 m. daugiametės finansinės programos laikotarpio vidurio peržiūrą. Ta analizė parodė, kad EITP veiksmingai ir reikšmingai prisidėta prie ES tikslo įgyvendinimo, o įsipareigotų asignavimų dalis įvertinta vidutiniškai daugiau kaip 5 proc. viso kovos su klimato kaita finansavimo, numatyto 2014–2016 m. ES biudžete. Atsižvelgiant į EITP poveikį pagal ES biudžeto išlaidų eilutę „Konkurencingumas augimui ir užimtumui skatinti“, šis vidurkis padidėjo iki 35 proc.

Transporto sektoriuje įgyvendinat EITP ES tikslo siekiama 81 proc. visų lėšų skiriant mažesnio anglies dioksido kiekio transporto rūšims, ypač geležinkelių ir vidaus vandens transportui, taip sudarant sąlygas pereiti prie kitų transporto rūšių. Be to, šia programa finansuojamos naujos technologijos, kuriomis siekiama mažinti transporto priklausomybę nuo iškastinio kuro, ypač alternatyvieji degalai ir jų diegimas lygiagrečiai su transporto infrastruktūra. Pavyzdžiui, projekto „LNG Motion“ tikslas – padidinti suskystintų gamtinių dujų (SGD) prieinamumą TEN-T pagrindiniame tinkle, apimančiame Prancūziją, Belgiją, Nyderlandus, Vokietiją, Lenkiją, Ispaniją, Italiją, Vengriją ir Rumuniją, daugiausia kelių transportui. Šiam projektui skirta 27,8 mln. EUR ES dotacijų iš bendros 55,5 mln. EUR sumos (bendro finansavimo norma siekia 50 proc.).

Manoma, kad **energetikos sektoriuje** 40 proc. EITP asignavimų prisidedama prie klimato politikos įtraukimo programų lygmeniu. Elektros energetikos projektai padeda mažinti išmetamo anglies dioksido kiekį, didinant tinklo pajėgumą integruoti iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintą energiją.

---

¹⁶ Telekomunikacijų sektoriuje reikšmingo poveikio mažinti išmetamo anglies dioksido kiekį galima tikėtis iš projektų, kuriais įgyvendinami skaitmeniniai sprendimai. Tačiau šiuo metu, kiek tai sietina su EITP, jokia metodika, kuria būtų galima įvertinti tokį sumažinimą, netaikoma.

IŠVADOS

Vertinimas parodė, kad po pirmųjų trejų su puse EITP įgyvendinimo metų programa įgyvendinama sėkmingai, nors vertinti rezultatus dar gerokai per anksti, nes programa yra tik ankstyvajame įgyvendinimo etape. Be to, reglamente pateiktame veiklos rezultatų plane trūksta aiškiai apibrėžtų ar patikimų rodiklių. Atsižvelgiant į šią išlygą, vertinimas parodė, kad:

- EITP yra veiksminga ir tikslinga investavimo į transeuropinę infrastruktūrą (TEN) transporto, energetikos ir skaitmeniniame sektoriuose priemonė. Nuo 2014 m. pagal ją buvo investuota 25 mlrd. EUR, o bendros ES investicijos į infrastruktūrą siekė apie 50 mlrd. EUR. EITP padeda įgyvendinti Komisijos prioritetus, susijusius su darbo vietų kūrimu, ekonomikos augimu ir investicijomis, vidaus rinka, energetikos sąjunga ir klimatu, taip pat bendrąja skaitmenine rinka. Taip didinamas ES ekonomikos konkurencingumas.
- Pagal EITP teikiant paramą tarpvalstybinio pobūdžio junglumo projektams visose valstybėse narėse sukuriama didelė Europos pridėtinė vertė. Daugiausia lėšų skiriama projektams, kuriais kuriamos trūkstamos jungtys ir šalinamos pralaidumo kliūtys, siekiant užtikrinti tinkamą ES vidaus rinkos veikimą ir valstybių narių teritorinę sanglaudą transporto, energetikos ir skaitmeniniame sektoriuose. Energetikos srities projektai taip pat užtikrina energijos tiekimo saugumą ir yra labai svarbūs ekonomiškai efektyviam ekonomikos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimui. EITP taip pat padeda diegti naujas ES masto eismo valdymo ir saugos sistemas (pvz., SESAR aviacijos srityje, ERTMS geležinkelių srityje), didelio našumo elektros energijos linijas ir pažangiuosius tinklus, būtinus tam, kad būtų sparčiai pradėti naudoti atsinaujinantieji anglies dioksido neišskiriantys energijos šaltiniai, taip pat plėtoti plačiau sujungtas skaitmenines paslaugas (pvz., atvirųjų duomenų, e. sveikatos, e. viešųjų pirkimų, e. tapatybės ir e. parašo paslaugas).
- Tiesioginis EITP dotacijų valdymas buvo labai efektyvus – buvo veiksmingai rengiami projektai, vykdomas konkurencingas atrankos procesas, ypatingas dėmesys skiriamas ES politikos tikslams, projektai įgyvendinami koordinuotai ir juos įgyvendinant visapusiškai įtraukiamos valstybės narės. Vykdomoji įstaiga INEA pasiekė labai gerų rezultatų, susijusių su EITP finansiniu valdymu ir biudžeto optimizavimu, ypač dėl jos lankstumo greitai perskirstant lėšas, kurios nebuvo panaudotos tam tikriems veiksams atlikti, ir panaudojant jas naujiems veiksams finansuoti.
- Pirmą kartą sanglaudos biudžeto dalis (transporto sektoriui skirta 11,3 mlrd. EUR parama) buvo vykdoma tiesioginio valdymo būdu pagal EITP sistemą. Visas paketas buvo paskirstytas per pirmąją programos laikotarpio pusę beveik vien tik tvaraus transporto rūšims. Tikslinė techninė pagalba, mažesnės valstybėms narėms tenkančios administracinės išlaidos, aiškūs finansavimo prioritetai ir patikimas projektų rengimo mechanizmas, kurį lėmė projektų ir tyrimų, anksčiau remtų TEN-T programos ar sanglaudos politikos priemonėmis, tęstinumas prisidėjo prie greito lėšų paskirstymo.
- EITP buvo toliau naudojamos ir kuriamos naujoviškos finansinės priemonės. Tačiau jų diegimas buvo ribotas dėl naujų ESIF teikiamų galimybių. Tikimasi, kad EITP finansinės

priemonės bus aktyviau naudojamos antrojoje programos pusėje, kai bus užtikrintas su EITP susijusių finansinių priemonių ir ESIF tarpusavio papildomumas.

- Be to, 2017 m. transporto sektoriuje buvo gauti labai teigiami pirmieji dotacijų derinimo su finansinėmis priemonėmis rezultatai, kai 2,2 mlrd. EUR finansavimas buvo skirtas kvietimui su preliminariu 1 mlrd. EUR biudžetu, todėl atsirado galimybė panaudoti dotacijas, siekiant užtikrinti kuo didesnę sverto poveikį privačiosioms ar viešosioms lėšoms.
- Transporto ir energetikos sektoriams skiriamos EITP lėšos labiausiai padeda įgyvendinti ES tikslą ne mažiau kaip 20 proc. viso ES biudžeto skirti kovai su klimato kaita susijusioms išlaidoms.
- Telekomunikacijų sektoriuje įgyvendinant EITP daugiausia dėmesio skirta dviem sritims – skaitmeninėms tarpvalstybinėms viešojo intereso paslaugoms ir ryšių ir duomenų apdorojimo infrastruktūrai – ir tai parodė, kad programa turi svarbų poveikį siekiant ES bendrosios skaitmeninės rinkos tikslų, suteikiant piliečiams ir įmonėms galimybę naudotis aukštos kokybės skaitmeninėmis paslaugomis visoje Europoje. Tai padėjo parengti ir įgyvendinti bendrą politiką visuomenės uždaviniams spręsti, įskaitant skaitmeninę sveikatos priežiūros reformą, kibernetinį saugumą ir valdžios institucijų skaitmeninimą. Tačiau, kadangi pasiūlytas EITP finansavimas telekomunikacijų sektoriuje buvo gerokai sumažintas, programos lėšų pakako tik pirmiesiems visapusiškos tarpvalstybinės skaitmeninės infrastruktūros viešojo intereso srityse kūrimo žingsniams paremti.
- Įgyvendinant EITP taip pat buvo išbandyta įvairių sektorių sinergija, tačiau šį užmojų suvaržė dabartinės teisinės ir biudžeto sistemos apribojimai. Turėtų būti siekiama didesnio sektorių politikos gairių ir EITP lankstumo sudarant palankias sąlygas sinergijai ir labiau atsižvelgiant į technologijų plėtrą ir prioritetus, tokius kaip skaitmeninimas, kartu spartinant priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo procesą ir sprendžiant bendrus visuomenės uždavinius, pvz., kibernetinio saugumo srityje.
- Tam, kad būtų galima baigti kurti TEN, kaip numatyta ES politikos prioritetuose, dar reikės didžiulių investicijų, kurių dalis priklausys nuo tolesnės ES paramos. Šiuo metu EITP apimtis leidžia pašalinti tik tam tikrus nustatytus rinkos trūkumus visuose trijuose sektoriuose. Todėl yra galimybė paskatinti dar daugiau viešųjų ir privačiųjų investicijų, jei būtų skirta papildomų ES biudžeto lėšų rinkos nepakankamumo problemoms spręsti.